

DISSERTATIO ACADEMICA,
*THRENOS JEREMIÆ LATINE VERSOS
NOTISQUE EXPLICATOS,*

SISTENS,

CUJUS PARTEM IX: NAM,
CONSENSU AMPLISS. FAC. PHILOS. IN ACAD. AB.

PRÆSIDE

JOH. HENRICO FATTENBORG,
Litterat. Orient. Prof. Ord.

PRO GRADU PHILOSOPHICO,

PUBLICE VENTILANDAM PROPONIT

NICOLAUS MICHAËL INGELIUS,
Ecclesiasticus in Säkylä & Kjulo Sacellanus.

In Auditorio Philosoph. die XVII Junii MDCCCVIII,
horis p. m. consuetis.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

1. *Georgian* (1800-1820).
2. *Georgian* (1820-1840).
3. *Georgian* (1840-1860).
4. *Georgian* (1860-1880).
5. *Georgian* (1880-1900).
6. *Georgian* (1900-1920).
7. *Georgian* (1920-1940).
8. *Georgian* (1940-1960).
9. *Georgian* (1960-1980).
10. *Georgian* (1980-2000).

Threnorum Cap. II: dum.

v. 15. Manus de te cuncti complodunt viatores,
Sibilant, caputque de filia Hierosolyma quassant,
Haecce est urbs, inquiunt, longe pulcherrima
dicta, totius terrae voluptas? 1)

N

v. 16.

3) קָדֵס percusit, cum יְרֵךְ constructum, percusit femur, erat
bescens & dolentis esse videtur gestus, *Jerem. XXXI: 19,* *Ezech. XXI: 17,* cum קָדֵס autem, indignantis, *Num. XXIV: 10,* & superbe irridentis, *Job. XXVII: 23,* qua-
rum significationum postrema heic locum habet.

עֲבָרִים דַּרְכֵי ad verbum transeuntes viam, h. l. sunt peregrinantes, qui viam, scil. ad Hierosolymorum urbem ducentem, eunt.

פַּרְשׁ, quod suis in dialectis servarunt quoque Syri & Chaldaei, in origine ad varios sibilantes aut susurrantes sonos exprimendos accommodatum fuisse videtur. Apud Hebreos de illo adhibetur *sibilo*, quo aparii ad alvearia apes revocare solent, v. c. *Ies. VII: 18,* coll. *V: 26* & *Zach. X: 8,* (de quo apud veteres more cfr. CYRILL. ad laudata Jesaiæ loca & BOCHART. *Hieroz. P. II. L. IV. C. X.*) & in Syriaismo ~~σιβίλη~~, sibilavit, teste Illustri MICHAËLIS (in *Ed. Castelli Lex. Syr. seorsim descripto* p. 942), in Hexaplis ad *Jerem. XLVI: 22*, ubi de *serpentis sibilatione* est sermo, græcum συγχώνεα explicat. Eodem modo etiam פַּרְשׁ apud Chaldaeos usurpatur, atque ex hac radice in utraque dialecto plura existent nomina, *sibilationis* vi munita, quæ inter heic adscribere juvat ~~λαροπέτης~~ *sibilus*, *Jerem. LI: 37,* & *fistula*,

v. 16. Diducunt de te os suum omnes hostes tui.

Sibi-

instrumentum musicum, *Dan. III: 5, 10*, atque נִזְבָּקְנִי קַרְבָּלָה, tibia in eodem Danielis loco, unde etiam colligere licet, tibiam, aut calamis in Ilandi notionem verbo שֶׁר subesse potuisse, quamquam ille jamjam perit usus. Neque graviores rauioresque soni hoc vocabulorum stemmate non expressi fuisse videntur; quippe quoniam, *Jud. V: 16*, שְׁרִיקֹת עֲדָרִים gregum sunt balatus, aut armentorum mugitus (quamquam W. GESENIUS, in *Hebräisch.-Deutsch Handwörterb.* Leipzig, 1810, *Alexandrinae* tantummodo innixus auctoritate Versionis, quæ συριπτὺς ἀγελῶν habet, hæc vocabula, das *Geflöte bey den Heerden auf die Schallmeyen der Hirten explicavit*); quibus addi potest, quam dicunt avem Hebræi בְּרֵרָה, *Lev. XI: 18*, *Deut. XIV: 17*, (sive *Vultur percnopterus* sit, sive e *Meropum* genere, *Apiaſter*, Congener, aut *Viridis LINNEI*; cfr. J. D. MICHAËLIS in *Lex. cit. Syr. & SAM. OEDMANN. Samling. utur Naturkunnigh. till den. H. S. uplysn. 2:dra Fl. p. 60 seqq.*), eandem Syros لَقْنَقْنَه, & Chaldæos נִקְרָבָה, secundum Talmudistas, a sibilante sono, quem misericordiarum, h. e. pluviarum, præconem agens emittit, certe vocare. Cfr. *Colin. fol. 63. 1. in J. BUXTORFIJ Lex. Chald. Talmud. & Rabbin.* Quæ omnia, utpote notissima, huic loco vix apposuisse, nisi in J. G. BOERMELII libro, *Jeremias Klagegesänge übers. mit Anmerk. scriptum legissem*: "ןִרְוָה über-setzt man überall durch pfeiffen; allein kan man durch pfeiffen Staunen, oder Verwunderung ausdrücken?" At pri-mum observare debuisset, non tam de admirantium, quam de irridentium gestibus hoc loco sermonem esse, licet quoque multis hominibus, & certe Svecis, satis fre-quens est mos, fibilatione, h. e. sono tinnulo, aut argutæ

Sibilant, dentibus freudent. Devoravimus, ajunt,
illam,

N 2

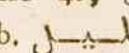
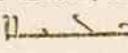
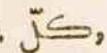
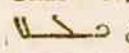
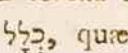
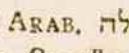
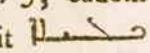
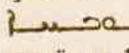
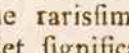
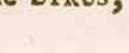
Quem

iDam.

fistulæ voci consimili, quali in equorum impetu sedando utuntur aurigæ, admirationis sensum exprimere. Deinde, cum ex iis, quæ de originaria verbi **רִשׁ** significatione diximus, haud obscure colligere liceat, illud varios *sibilos sonos* exprestisse, proprius a vero abesse videtur, ambas quoque illas voces, easque valde consonas, quas Germani verbis *pfeissen* & *zischen* distinguunt, Hebraico **רִשׁ** subiacuisse, quemadmodum Graeci *συγλίττειν* & Latini *sibilare* de utraque dicunt. Quare, nisi omnia nos fallunt, sine causa Interpretes culpat BOERMELIUS. Veteres enim omnes *sibilandi* vim τῷ **רִשׁ** h. l. adjecerunt, atque similiter, quos ego vidi recentiores, plerique fecerunt; quin immo popularium ejus permulti vix *pfeissen*, sed *zischen* adhibuerunt. Cujus autem potissimum sensus, *admirationis*, *stuporis*, *doloris*, aut *irritationis* signum sit apud Hebreos auctores *sibilandi* actio, quamquam difficulter discerni poscit (quod etiam de **רַעַנָּן** **וְרַעַנָּן** valet), quia plures, aut fere omnes hi sensus simul ei inhærente videntur; attamen qui diligentius perlegerit loca, I. Reg. IX: 8, II. Chron. XXIX: 8, Jerem. XVIII: 16, XIX: 8, XXV: 9, 18, XXIX: 18, XLIX: 17, L: 15, LI: 37, Ezech. XXVII: 35, 36, Mich. VI: 16, Zeph. II: 15, facile, opinor, *irridendi* vim prevalere intelliget, velut in illo HORATII: *populus me sibilat; at mihi plaudo Ipse domi, sim ac nuntios contemplor in area.*

הָעָרָבָה שִׁיאַמְרוּ, et pro nom. rel. **שָׁנָה** & verbo compositum, ad עֲבָדֵי וְדָךְ referunt omnes Veteres, inquit J. F. SCHLEUSNERUS l. c. CHALDÆO excepto, qui bis verbum אמר petens hoc modo verit vocabula: **שִׁיאַמְרוּ dixerunt**

in ore suo, hæcine est urbs de qua dicebant patres nostri?
Si quid momenti haberet, SYRUM sere idem facere, ad-
derem ego; vertit enim, dixerunt, hæcine est urbs, quam
perfectissime pulchram prædicabant? At impersonaliter in-
telligentum esse, שיראמרו, quis non videt? Hæcine est
urbs, de qua quondam dicebant, l. que dicebatur, cet.

כְּלִיל id, quod perfectum & ita integrum est, ut nihil de-
ficiat, significare, præter multa alia loca probant Exod.
XXVIII: 31, Jud. XX: 40, Jes. II: 18 & Ezech. XVI:
14. Cum autem Arab. , Syr. &
Chald. corona l. regium diadema sit, a radd. ,
 & , quæ omnes coronandi notionem habent,
LXX illorumque fidus assecla ARAB. h. l. coronam
reddiderunt, ipso MICHAËLIS (in Suppl. p. 1281) approbante.
Sed quamquam SYRUS quoque, Ezech. XXVII: 3, eadem
quæ heic leguntur verba, כְּלִיל חַיִּים, verterit
 i. e. coronam gloriae — nam quod idem MI-
CHAËLIS l. c. ad Jes. LXII: 3 provocat, ubi non solum,
ut ille dicit, SYRUS, sed omnes Veteres, עֲרָתָה reddide-
runt coronam, id nihil probat; quia hæc vox illius rei
etiam in Hebraismo est nomen — hæc tamen omnia tan-
tam vim non habent, ut τῷ diadematis vim adju-
dicare audeamus. Nam neque rarissimum verbum
apud Hebræos coronandi gaudet significatu, nec sibi con-
stantes sunt ipsi illi laudati Veteres. LXX & ARAB. ut
jamjam diximus, habent h. l. coronam; at VULG. CHALD.
& ipse SYRUS vulgarem, scil. perfecti, vim retinent, &
apud Ezechielem unicus est ille SYRUS, qui coronæ no-
tionem τῷ imposuerit.

Quem exspectavimus, hic ipse est dies, invenimus, vidimus: 2)

v. 17.

רִפְאַת pulchritudo, abest apud Alexandrinum; nam בָּלֶבֶשׂ reddit, σέφαρες ἐν φρεσούνης πάσχει τῆς γῆς. Sed quoniam Cod. Ald. habet σέφαρες δόξης ἐν φρεσούνης, & ARAB. omnia expressit, scribarum incuria וְ priori loco omisum esse videtur, quamquam δόξαι verum sensum vix exhaustit,

- 2) Turbatum esse ita versuum ordinem, ut huic sequens, qui a littera ו incipit, praecedere debeat versus, elementorum Hebræi series, cuius ad rationem conscripta sunt quatuor priora Jeremias Lamenta, aperte indicat; sed causa transpositionis ignoratur. In Chaldaeorum diversa ab Hebræis collocandi litteras confuetudine rationem confusionis invenisse sibi visus est H. GROTIUS (in *Annott. ad Vet. Test.*), in scribarum oscitantia HOUBIGANTIUS, in licentia ipsius Poëtæ alii. Ab omnibus argumentis destitutus est GROTIUS; si autem librarios erroris insimulamus, ab imaginis sensusque similitudine, quæ inter versus 15:um & 17:um intercedit, excusationem petant; atque si ipsum Vatem non nihil licentiae sibi arrogasse putemus, ut opinatur E. KJERSEEN, in *Dissert. in Threnos Jerem. P. II. Ups. MDCCCI* (quæ tamen verba Illustri MICHAËLIS debentur, ut videre est in E. F. C. ROSENMÜLLERI *Scholiis ad Ps. XXV*), ista opinio ex eodem negligentius servato litterarum ordine, qui in aliis carminibus, alphabeticæ versuum serie exaratis, v. c. *Ps. XXV, XXXIV, CXLV*, deprehenditur, aliquid roboris forsitan accipiat. E veteribus SYRUS unicus est, qui, sicut quatuor Codd. Kennicottiani, 16:to versum 17:um anteposuit.

v. 17. Quod decrevit Jehova, exsecutus est,
 Consilia sua, olim quæ cepit, peregit; delevit,
 nec pepercit,
 Hostes tuos lætos fecit, adversarios reddidit fe-
 roces. 3)

v. 18.

תְּבַשֵּׁלֶת *aperire*, majori forsitan hiatu, quam cum lo-
 quuntur, v. c. ad comedendum *Ezech. II: 8*, ad glaciend-
 dum, de gallina *Ies. X: 14*, Svethece dixeris *gapa*, La-
 tine *hiare*, l. *sauces diducere*, in origine significasse vide-
 tur, atque hinc abiit in contumeliosi gestus significatio-
 nem, quæ h. l. valet idem omnino, ac **פָּנָר** *Job.*
XVI: 10; quemadmodum etiam sequens **לְשָׁרָךְ**, *fren-
 duuit dentibus*, summæ ignominiae, qua alium afficimus,
 est signum. Cfr. *Job. XV: 9*, *Psl. XXXV: 16*.

בָּלְעָד *devoravimus*, scil. illam, b. e. **וּרְוִישָׁלָם** *filiam*
Hierosolymam, v. 15. Qui enim affectu perciti loquun-
 tur, elliptes frequentant, cuius rei argumento etiam hoc
 in versu sunt **מִצְאָנוּ** & **רָאוּנוּ**, quibus verbis subintelli-
 gendum est proxime præcedens nomen **יֹום**, *dies*.

3) **מוֹת** quamquam st̄epissime ita usurpatur, ut *mala quævis*
excogitare & *ſibi agenda proponere* significet, unde etiam
 derivati **תְּמוֹת** *constans* est (ſi forte *Job. XVII: 11* ex-
 ceperis, ubi **תוֹת** ali⁹ Interpretum, in bonam partem fu-
 mentes, *recta iustaque proposita*, ali⁹ autem ex Arabismo
ligamenta, aut *præsidia* interpretati sunt, quorum rationes
 qui cognoscere cupiat, III. MICHAËLIS *Suppl. p. 1561* &
 E. F. C. ROSENMÜLLERI *Schol. ad Job. ad ea*) de variis
 scelerum generibus usus; atque ipsum verbum de Deo
 tum potissimum adhibetur, cum poenis homines pecca-

v. 18. Ad Dominum clamet cor illorum.
 O mure filiae Zion! effunde, sicut torrens, lacrimas;
 Nulla

tores afficere secum constituerit, v. c. *Jerem. LI: 12*, *Zach. I: 6*; exempla tamen non omnino desiderantur; quæ in bonam partem illud acceptum esse probent, quorum in numero primum locum sibi vindicat *Zach. VIII: 14*: *Num sic dicit Yehova, בְּאָשָׁר וּמִמֶּחָר לְהַרְעֵל לְכֶם, quemadmo-*
dum mihi quondam proposui, ut malis vos afficerem; v. 15, *בְּן וּמִמֶּחָר לְהַרְעֵל אֶת יְרוֹשָׁלָם, sic etiam nunc consti-*
tui, ut bene Hierosolymæ facerem. Cfr. *Job. XLII: 2*,
Prov. XXXI: 16. Adpolite ad verba Hebraica,
 E. KJERSEEN l. c. e Poëta Arab. quem citat Ebn Arabs-
 hab, hæc comparat: فالذى قضى الله يكرون
 والامر موكل الي كن فيكون i. e. *quod*
enim decrevit Deus, siet; res commissa voce Esto, erit.

بعض, *sicut Arab. abstindendi, amputandi* notio-
 nem habere, nemo Lexicographorum dubitat, quoniam
Ies. XXXVIII: 12, i. e. *a licio me abstin-*
dit, satis superque talia probat. Sed pro duplice litteræ
 γ pronunciandi ratione aliquid quoque cum Arab. بعض,
 collegit, commune habere putatur; nam a colligenao or-
 tam esse luerandi, quæ in بعض saepius reperitur, signifi-
 cationem, doctissimis Viris certissima est fides. At ter-
 tio loco verbum hocce etiam est, præsertim in Piel, ut
 hoc in versiculo, finem facere, absolvere, perficere; atque
 unde hæc fluxerit vis, utrum ab abstindendo, an colligendo,
 valde ambigitur. Verum enimvero, quamquam ad بعض,
 collegit, hanc significationem ipse MICHAËLIS (in *Suppl.*

Nulla sit tibi remissio, nec oculi tui quiescat
pupilla. 4.

V. 19.

rejecit, nec id prorsus improbarunt W. GESENIUS (in *Lex. cit.*) & E. F. C. ROSENMÜLLERUS (in *Scholiis ad Jes. X: 12*), ut huic tamen tentiæ assentiar, a me impetrare non possum. Quemadmodum enim a radd. ἀπό & ἀπό, abscindere significantibus, nomina קָרַב, קָרַב, & קָרַב extremitatis finisque notionem acceperunt, ita quoque בָּזֵב ab amputando potestatem finem faciendi, perficiendi derivavit; atque si e doctissimi MICHAELIS ferniis nobis opponatur, a colligendo Arabes facere أَبْصَعُونَ, univerſi, e JAC. GOLII, ED. CASTELLI & J. WILMETII Lexx. ostendere possumus lucrandi potestatem vix in أَبْصَعُونَ, collegit, inesse, sed in أَبْصَعُونَ ampuavit, quod in IV:a & X:a significat in sortem constituere, lucroque per mercaturam exponere aliquid, unde أَبْصَاعُونَ est pars opum, que lucri causa in mercaturam impenditur; quare nil mirandum, si hoc quoque verbum Hebr. finiendi vim sibi arroget.

הַרְיוֹם קָרַב צִוְיָה propr. extulit cornu inimici tui, b. c. elatum & superhidentem illum fecit, scil. Jehova. Cfr. hujus Cap. vers. 3:tius.

- 4) מִזְמָת בְּחֵצֶן in vocandi casu sumere, ita audax reputat Cel. J. A. DATHIUS (in *nott. critt. ad Thren. Latine versos*), ut potius VULGATUM approbet, qui, quasi ל' ante מִזְמָתָה (in plurali, quam lectionem, loco singularis Masorethbici מִזְמָתָה, omnes Veteres, excepto CHALDAEO, exhibent) scriptum habuisse, vertit, clamavit cor illorum ad Dominum super muros filia Zion, aut etiam SYRUM, qui, מִזְמָת in statu confit. cum אַלְכָנָה conjungens, habet,

v. 19. Surge, alte clama noctu ad vigiliarum initium,
Effunde, sicut aquam, cor tuum recta ad Dominum,
O At-

خَوْزَ لِهَّ؟ بِلَهَّ لِهَّ لَهَّ لَهَّ لَهَّ
i. e. clamavit cor eorum ad Dominum murorum filie Zion,
non autem ut in Polygl. Londonenſſ. versione Latina ex-
plicatur: mugivit cor eorum contra cet. cum in omnibus
Lexicis Syriacis لَهَّ vociferari & لَهَّ ad, versus
significant. Cfr. ipſius SYRI verſio Genesios IV: 10. Sed
paululum frigere hæc DATHI explicatio nobis videtur.
Jamjam ſepiuſ obſervatum eſt, Orientalium potiſſimum
Vates, vehementiori affectu exſtimulatos, raptim ab una
in alteram rem transire & audacissimiſ, immo nonnun-
quam, ut ſub frigidiori cœlo natis videtur, monſtroſis
imaginibus uti; igiturque, ut abſonum, id rejicere vix
audemus, quod in vocibus, וְיָהִי נַחַל פֶּאָז, incolas
Hierololymæ blande coapelle Jeremias (nam affixum το
δι subiunctum ad illos ſpectat miſeros, quorum fatalein
diem viderant hostes ſuperbi, verſ. 16 to), atque mox, Zionis
muros allocutus, vitam, ſenſus, palmas lacrimasque illis
addat. Eodem modo hunc locum quoque intellexerunt
LXX vertentes, ἐβόησε καρδία αὐτῶν πρὸς Κύρον, Τείχοι
Σιων παράγαγετε ὡς χειραρχεῖς δάκρυα, & cum ilis con-
cīnunt ARAB. & CHALD. Sed negare tamen nolumus,
Prophetam, in iis quæ ſi quantur, ad incolas intra mu-
ros habitantes potiſſimum relpeſile.

در, descendit, h. l. d. oculo lacrimas, quibus turget,
effundente dicitur, quemadmodum etiam Arabes, ut eſt
apud ALB. SCHULTENSIUM (in Origg. Hebr. p. 97,
كَعْدَن وَرَقَن الْمَكَّةِ i. e. oculus descendit in fletum),

Attolle ad illum manus tuas ob infantulos tuos,
in compitis platearum fame consumtos. 5)

20.

eadem dictionis figura utuntur. Nam ut W. GESENIUS, omnium qui ad hanc etatem Lexica Hebraica condiderunt sagacissimus, recte annotavit, vix necesse est, ut cum eodem SCHULTENSIO in Arab. illa locutione، وَنَوْدُونَ aquatum descendere, sed simpliciter descendere explicemus, & oculum descendere in fletum, nihil aliud esse, quam oculum lacrimas effundere, quis est, qui non intelligat?

בַת propr. *filia*, cum יְנֵי medium subfuscumque oculi orbem significat, ad eundem modum, quo apud Latinos *pupula* & *pupilla*, a *pupa*, h. e. *puellula*, derivatae, apud Graecos κόρη & κοράσιον, & in Arabismo بِنْتُ الْعَبْنِ, *filia oculi*, usurpantur. Male igitur & contra linguæ Graecæ usum LXX in POLYGLOTTIS vertunt בַת עִינָךְ, θυγάτης ὁ φθαλμῶν σὲ, & etiam pejor est varians lectio ibidem annotata, versiculum אֶל תְּרֵם בַת עִינָךְ, & hoc modo explanans, μή σιωπήσατο, θυγάτερ, ὁ ὁφθαλμός σὲ, quam quoque credulus ARAB. fecutus est: لَغْفَلْ أَيْتَهَا أَلَبَنْتْ عَيْنَكِ i. e. ne socors sit, o! *filia, oculus tuus*. Codices Aldin. & Complutensi. habent quidem, teste J. F. SCHLEUSNERO l. c. κόρη; at τὸν τamen falso explicatum est, tum a LXX & ARAB. tum a VULG. & CHALD. רַמֵּס enim hoc loco non est tacere, sed potius cessare, quiescere, quod recte expressit SYRUS, qui habet רַמֵּס i. e. quievit.

5) יְמִן *exultandi, jubilandi* notionem quam saepissime habere, nemo quidem negabit; at eundem si hoc loco cum LXX & ARAB., aut etiam cum SYR. & VULG. laudandi signifi-

v. 20. Vide O! Jehova & attende, ecquem sic tra-
etaveris?

O 2

Num

catum adhibueris, sensum turbari ineptumque reddi sole quoque clarius est. Qui enim in miseras detrusi sunt, illi haudquaquam jubilare, sed potius aliorum misericordiam implorare & auxilium alta voce invocare solent. Est autem יְהֹוָה in origine alta voce clamare, ut e *Prov.* I: 20, *VIII*: 3, colligere licet; & quoniam elatioris soni vis, tum in jubilando, tum etiam in precando & expostulando adhiberi potest, nihil certe impedit, quominus posteriorem significationem huic verbo affigere queamus, quamquam illa in ipso verbo ita invaluit, ut hanc fere usu extroferit. Quae vero in verbo desiderantur exempla, illa satis multa ejus derivatum præbet nomen רָנוּ. Conjungitur enim illud saepius cum חַנְחָה & חַנְחָה, v. c. I. Reg. *VIII*: 28, *Psi. XVII*: 1, & quidem ita, utordenitas preces auxilii implorandi causa fusas, aut fere etiam querelas significet. Cf. *Psi. LXI*: 2, *CXIX*: 169, *CXLII*: 7. Quibus omnibus accedit sermonis Arabicus usus, ubi צְרִיךְ, quod de sonante a-cus nervo & sagittis stridentibus (sicut Hebr. רָנוּ, Job. *XXXIX*: 23 l. 26, de sagittis in pharetra concusio equite crepitantibus) primario dicitur, simul ingenescendi viam obtinuit, unde in derivato צְרִיכָה mulieris afflictæ, infortunio presæ & gementis notio conflata est.

שְׁמֻרָה duplici explicari solent ratione hæc voces, videlicet aut ad initium singularium (noctis) vigiliarum, aut ad pri-mam vigiliarum scilicet vigiliam; nam שְׁמָר, ut initium significat, ita etiam, quod ordine primum est, exprimit, atque

— cum tres esent apud veteres Hebræos noctis vigiliæ — cui affirmationi non repugnat, quod in Novo Test. v. c. *Marc. XIII: 35*, quatuor numerentur, quia illam computandi rationem e Romanis tunc temporis acceperant Judæi — unde tritum illud apud Rabbinicorum gregem, שְׁלַשׁ מִשְׁמֹוֹת הָיוּ הַלִילָה (cfr. J. BUXTORFI *Lex. cit. in voce אֲשֻׁמָּרוֹת*), omnes fere Intt. ex hoc Threnorum loco primam vigiliam רָאשׁ אֲשֻׁמָּרוֹת, et *Jud. VII: 19* secundam חִיכוֹנָה אֲשֻׁמָּרָה h. e. vigiliam medium, & ex *Exod. XIV: 24* & *I. Sam. XI: 11* tertiam l. ultimam, שְׁמֹרָת הַבָּקָר h. e. vigiliam matutinam, dici putarunt. In principio vigiliæ l. vigiliarum vertunt omnes alii Veteres, excepto, qui taxandus est, CHALDÆO, habente בְּשָׂרֶרֶת שְׁפָרָסָר in principio auroræ, h. e. vigiliæ matutinæ. Ad initium singularum vigiliarum nobis maxime placet; quippe quoniam eo gravior, quam sibi lugere proposuerat Propheta, calamitatis adumbratur acerbitas, coque efficacius omnium animis, immo auribus, subjicitur, quæ ad auxilium implorandum impellit necessitas, quo crebriores ad Deum mittere preces afflita excitetur filia Zion. Noctu autem hoc fieri singitur, quia somnum fugat dolor, & sub tenebrarum silentio vehementius invadere, frequentius recurrere, quæ sauciunt angunt animum, ægritudines solent.

בְּשָׂרֶרֶת, cor effundere, idem valere ac vehementer queri, adjuncta fere semper enixius precandi vi, non longa eget demonstratione, utpote multis linguis frequentatur hæc loquendi consuetudo, cuius idem ac simile in Bibliis Hebrr. est קָרֵשׁ cum נָפָךְ, aut קָרֵשׁ constructum. Cfr. *I. Sam. I: 15*, *Pf. CXLII: 3*. Quum autem figuratam, qua utitur auctor noster, dictionem, ab effundendo petiverit, huic verbo, imaginis tantummodo augendæ & exornandæ gratia, בְּמַיִם subjunxisse videtur; quoniam omnium liquorum, ut

Num comederint mulieres fetus fuos, infantes
in sinu gestandos?

Num

copiosissima est, ita etiam frequentissime effunditur aqua; unde sit, ut quamquam aliquando additum reperiatur מים, ut hoc verbu & *Pf. XXII.* 15, ubi טה fine בְּלָ, aut נַפְשׁ constructum legitur, tamen salvo eodem sensu abesse posse, quod mox cit. Samuelis & Psalmi loca, & *Job.* XVI: 13, XXX: 16, *Pf. XLII.* 5 & hujus Cap. ver. XI: us iatis docent. Haudquaquam igitur ABENESRAE (cfr. E. F. C. ROSENmüLLERI *Schol. ad Pf. XXII.* 15) assentiri possumus sententiæ, qua dictioν נִשְׁפְּכָתִי, *instar effusa sum aquæ, que congregari nequit*, explicat, vim locutionis aquæ voci adjiciens, & argumenti loco II. *Sam. XIV:* 14, *nam mortales sumus, וְכַיּוֹם הַנְּרוּם אֶרְצָה אֲשֶׁר לֹא יָנַסְפוּ*, & aquæ *instar in terram effusa, que colligi nequit*, protrahens. Nam ne in istis quidem Samuelis verbis maxima imaginis vis ex aqua effusa, sed e vocibus *que colligi nequit*, petenda est, quoniam ex alia cito evanescente re, velut fumo, aut vapore, similitudinem desumere potuissest mulier ibidem cum Davide loquens. Neque cum ALB. SCHULTENSIO (in *Comment. ad Job. XXX.* 16) facere possumus, qui Φέατον ψυχήν νεπόνει, *Pf. XLII.* 5, & nunc super me effundo animam meam, interpretatur, *anxiis querelis memet demergo*, dicens, metaphoram desumtam esse ab aqua effusa copiosius ad mersionem usque. Nam particula נֵה b. 1. non est *super*, verum *in*, ut *Hof. XI.* 8 & *Pf. XLII.* 6, 7, 12; qua unica observatione tota jam ad nihilum recedit hæc explicatio, ut taceam, veteris præcepti probe memorem esse bonum oportere interpretem, ne in vatum præsertim voluminibus explicandis, singulis imaginum partibus tam tenaciter adhæreat, ut vel in levissimo, qui in illis conspi-

Num jugulatus fuerit in sanctuario sacerdos &
propheta? 6)

v. 21.

citur, penicilli ductu, quod in re ipsa, quam adumbrant, ei respondeat, anquid potcat.

- 6) עַל in patrandi significatu, semper male agendi i. calamitatibus afficiendi vi pollere, magis notum est, quam quod notissimum. Cfr. Tren. I: 12, 22, Job. XVI: 15. At LXX h. i. habent ἐπεφύλασσε, h. e. ut quoque reddit VULG. vindemiat, cuius tamén loco in ARAB. Editionis Alexandr. lectionem ἐπεφαύλασσε sequente, est **لَمَانِا فَضْحَتْ لَلَّادِ**, i. e. cur nos ita contumeliosos reddideris? Quae tamen in erptamenta male lese habet omnia, quemadmodum etiam obleratum est, LXX & VULG. faciendi & racemandi רְאֵת עַל significance s. tamen confundere. Diligentior est SYR. quamquam מִל in plurali ponit, quibus talia fecerit habens; atque ab illo parum discedit CHALD. נְהֹרָתָן מִל, i. e. in quem occasiones captae? Nam in malam partem plerunque sumitur verbum Chaldaicum ḥ̄s. Cfr. J. FUXTORFFI Lex. cit.

רְאֵת, humanam significans prolem, cum בְּנֵי vulgo conjungi, nemo quidem ignorat; sed quoniam qui incitata uituntur oratione, ellipticum quoque dicendi genus amant, minime opus est, ut cum LXX. ARAB. & CHALD. hoc nomen suppleamus, aut illius loco, secundum HOUBIGANTIUM, מְעִיט substituamus; nam nude etiam hoc sensu ponitur רְאֵת, v. c. Pf. XXI: ii. Contra grammaticas quidem leges affixum masculinum רְאֵת adhaeret, quod etiam observavit CHALD. reddens נְהֹרָתָן רְאֵת. Sed calamo atque dolori Auctoris indulgendus est hic error, &

nihil mutandum. Unde autem post פָּרִים LXX ineptum additamentum ἐπιφυλλίδα ἐποίησε μάργερος, acceperint, vix dici potest. Putat quidem EL. KJERSEEN l. l. illos, pro טְבַחִים עֲוֹלָה forsan legisle (quæ tamen est CAPELLI in *nott. critt.* a S. V. C. DOEDERLEINIO, in *Excerptis e Theodoreto in Report. für bibl. und. morgenl. Litterat T. VI*, p. 196, approbata conjectura), a תְּבַחַת ma. ḥavit & Arab. طَبْعَةً coxit, assavit, unde תְּבַחַת coquus, I. Sam. IX: 23. Sed tunc certe, ut dicit J. F. SCHLEUSNERUS l. c. לְעֵל seu quod rectius est, תְּבַחַת עֲוֹלָה legis- sent; atque quo^{rum} iam mox habent φορευθίσσονται νύπια Θη- λάζοντα πασές, hæc verba vix pro alia versione eorumdem dictorum, male tractare significat, trucidandi notio- nem excudant; quibus rebus efficitur, ut τῶν ὁ versi- culus, επιφυλλ. εποι. μαρ. quem exprimunt quoque ARAB. & THEODORET. præter textum Hebraicum additus sit. Irrepuisse autem apud LXX illum conjectat J. F. SCHLEUSNERUS l. c. e glossa marginali ac mere historica, fortasse ob vocabulum טְבַחִים (id autem est, ut nobis videtur, ob similitudinem vocum טְבַחִים & טְבַחִים), qua indicare voluit glosfator, hæc verba referenda esse ad extremam Hiero- solymorum vastationem & captivorum abductionem, au- store Nabusardan (duce Nebucadnezaris), qui II. Reg. XXV: 8 — 11, Jerem. XXXIX: 9, רְבָתְבָחִים, & apud LXX ὁ ἀρχιμάρτυρος vocatur. Ingeniosum hoc utique est, & dum meliora nescimus, non omnino reprobandum.

טְבַחִים ἄπαξ λεγ. & abstrusioris explicationis est vocabu- lum, quia ipsius verbi חַטָּא, solummodo extremo hujus lamenti versu & Jes. XLVIII: 13 obvii, origo ac signifi- catio in Hebraismo admodum vacillant, & non nisi ægre

e cognatis dialectis derivantur. Qui ex Hebræo fonte verbum hocce deducunt, ut v. c. VITRINGA, J. SIMONIS (in Lex. Hebr. & Chald.) & J. C. F. SCHULZIUS (in Lex. Coceii), denominativum illud esse putant a voce **רָבַת**, *palma manus & palmus*, atque hinc, *palmis superinductis planandi notione*, ut primaria, posita, tum *palmis metiendi aut expandendi*, tum etiam *palmis leniter tractandi* s. *permulcendi*, aut *manibus l. in fīnu gestandi* significations exculpunt. Alii autem e. g. N. G. SCHROEDERUS (in libro de vestitu mulier. Hebr. C. XVI. p. 256), ALB. SCHULTENSIUS (in Erpenii Gram. Arab. p. 317) & T. I. DINDORFIUS (in Lex. Hebr. Chald.), ad Arabitum trans-euntes, veram verbi nostri vim in **جَنْدِي** invenisse fibi videntur, cuius originaria notio, præsertim e derivatis v. c. **جَنْدِي** pars rei latior, **صَنْعَاج** gladius latior, **كَنْدِي** expansum, & **كَنْدِي** lamina, bractea, tabula, in *lato* atque *extenso* posita esse conspicitur, unde etiam in Ima est *latiori* gladii parte *& lamina* percusit, & in II:da & IV:ta *latum* fecit, *expandit* v. c. ferrum, cedendo. Hinc autem, ex horum auctorum tententia, non solum nomini **רָבַת** *manus planæ & panse*, i. e. *palmæ*, verum etiam verbo **רָבַת** *planandi*, aut in *latam superficiem expandendi* significations acceserunt, quamquam etiam illi *plana manu permulcendi & in fīnu gestandi* potestates, ut secundarias, ad **רָבַת** retulerunt. Vera hac in re assequi difficile quidem est, at posterior ratio quin majore probabilitate sese nobis commendet, dissimulare nequimus. Quamquam enim vix negare audemus, permulta nomina æque originaria esse ac verba, quod de vocibus membra corporis, animalia, plantas, & metallæ appellantibus in primis valere ad oculum demonstravit W. GESENIUS (in

v. 21. Humi jacent foras adolescentes senesve,
P Vir.

aurea Præfat. ad. Lex. cit. p. VII. sqq.); attamen צְפָת ad illorum numerum referre nolumus, quoniam sicut ē verbo Arab. صَفَعْ ص, quod in origine, ut jamjam vidi-
mus, expandere significat, ortum est (secundum GIGGEJUM
in J. D. MICHAËLIS *Suppl.*) صَفَعْ الْكَفْ ص, propr.
expansum manus, i. e. *vola*, ita etiam conjicimus a צְפָת,
dilatavit, originem ducere nomen צְפָת latitudo, scil. pa-
lmae, Hebr. כַּף, quam voculam apud Hebræos forsitan
crebrior delimavit usus. Quod autem ad expandendi
notionem attinet, illam non solum ex Arabicæ, verum
etiam Hebraicæ lingue usu τῷ πάτη vindicare studuerunt
Lexicographi; licetque haud multum roboris e compara-
tione vocum צְפָת placenta, & צְפָת patina, cum
τῷ πάτη capi possit, quoniam si vel concedatur, & cum
nonnunquam permutari, ut e verbis נִשְׁר & נִשְׁר custodi-
vit, צְבָע & צְבָע demerfit, intinxit, colligi posse putat
W. GESENIUS (in Lex. cit. p. 955), cum in lingua He-
breæ non occurrat radix נִשְׁר, derivata illius nomina a
dicto Arab. צְבָע quoque explicanda sunt; attamen
nomen צְפָת, Ruth. III: 15, Jes. III: 22, Arabum sit
sive ظَفَرٌ ص i. e. pallium, ut N. G. SCHROEDERUS
l. c. contendit, sive ظَرْبٌ ص i. e. velum quadratum, satis
magnum, toti corpori circumvolatum, in quo ḥ. nocte
dormiebant, quæ doctissimi J. D. MICHAËLIS in *Suppl.*
est sententia (quemadmodum idem vocabulum apud Chal-
daeos quoque est *linceum*, *peplum*), expandendi significatio-
nem vix respuit, atque illa nullam aliam optiorem ipsi
verbo τῷ πάτη adjici posse, satis perspicuum facit Jes.
XLVII: 13, ubi vocabula יְמִינֵי טְפָחָה שְׂמִיכָה, accommo-

Virgines meæ juvenesque mei ceciderunt gladio,
Tein-

date ad id quod præcedit, יָדִי יִסְרָה אֶרֶץ i. e. manus mea fundavit terram, reddere haud dubitabis, & dextra mea coelos distendit. Inconcius enim certe audit, dextra mea palmo fecit, I. mensa est coeum, ut e VULG. & HIERONYM. habet J. C. F. SCHULZIUS (in Lex. Coceii), atque longius etiam a vero remotum esse videtur, dextra mea perfecit coelum, quod in *Suppl.* posuit III. MICHAËLIS, vehementer urgens, expandendi vim merum esse somnium etymologicum & nullo linguarum orientalium usu firmatam, sed Hebr. חַב idem esse atque Arab. طَفْل plenus fuit, & hinc notionem implendi ac perficiendi accipere, quare etiam nomen חַב in origine manum plenam, ac deinde palmum, totam nempe manum quatuor digitis constantem, significare opinatur. Sed si doctissimo huic Viro demus, raro solere Hebreos ו pro Arابum حhabere, (cujus mutationis vestigia esse posunt טרמ & صَرْم, مَلَك & مَلَكْ), atque expandendi significationem Syriaco حَبَّ ab ED. CASTELLO (in Lex. heptagl.) ex unico isto Jesaiæ loco esse obtrusam; tamen, quod ad طَفْل attinet, sola elementorum ratio tantum vix valet, ut simulac cognatarum dialectorum vocabula quædam, illis litteris, quæ vulgo sibi invicem respondere solent, scripta videris, mox quoque illa easdem, aut consimiles habere significationes contendas. Accedere utique debent alia argumenta, ex ipsa orationis, ubi hæ voces leguntur, structura caute deponpta, & in primis diligenter videndum est, ne ex isto vocabulo, quo ad aliud explicandum utimur, plus quam in illo re vera insit, extrudemus. Ipsi MICHAËLIS חַב est palma, quam-

quam passam odit, plenam autem amat; at quoniam plenitudinis notio unice regnat in Arab. **جَنْدِلْ**, mirum certe nobis videtur, unde in hac voce manus acceperit ideam, quasi palma eset res **نَارٌ** **أَوْسَخَنْ** plena; quemadmodum etiam omnes, ut opinamur, nobis dabunt, perficiendi vim satis coacte e pleno esse excusam, ut taceam, Hebræis Vatibus valde familiare esse, Deum cœlos expandentem prædicare. Sed priuori omnia fluunt alveo, si verbi **جَنْدِلْ** admittamus significationes. De expandendo jam diximus, & inter alia hoc verbum quoque significat *manu complodere*, pecul. in planctu (ut Chald. **חָמַס** *plausit*, *percusit*), & in III:a mutuas manus capere, immo *plana manu trahere*, *permulcere* (si fides habenda est ALB. SCHULTENSIO, hec sine exemplis in citato Grammat. Arab. loco proferenti); atque hinc Hebraico **חָמַס** facile affluit *permulcendi*, aut *in sinu gestandi* significatio, nisi forsitan a **חָמַס** potius denominativa sit, sicut apud Chaldaeos **חָמַס** quoque est *abstergere*, a **חָמָס** *linteum*, quo ad abstergendum humorem utimur. Ex hac autem ipsius verbi potestate **חָמַס** **בְּנֵי נְהֹרָה** sunt infantuli *gestationum*, h. e. qui in sinu matrum identidem gestantur; unde quoque forsitan LXX h. l. suum θηλάζοντα μασθες, & VULG. vers. 22, *eduravi sumferunt*, quamquam hic, nimis premens etymon e nomine duatum, heic incom mode vertit: *parvulos ad mensuram palia*. SYRUS habet **حَمَسَ** **حَمَسَ** i. e. *allisse*, cuius verbi originem sese ignorare fateatur J. F. SCHLEUSNERUS l. c.; sed apud Chaldaeos, uti jam diximus, **חָמַס** est *complodere*, *percutere*, *ferire*, respondens Heb. **דָּבַד** & **סָפַד** (cfr. exempla in Lex. cit. J. BUXTORFI), & in ipso Syraismo **لَهَمَسَ** & **لَهَمَسَ** *pulsatio*. ARAB. sequitur *Alexandrinus*, sed CHALD. habet **بَكْرِيَّة** **بَكْرِيَّة** i. e. qui *sindonibus in-*

Tempore iræ occidisti, mactasti, nemini peper-
cisti. 7)

V. 22.

volvebantur, respiciens forte ad nomen ἐντεῦθεν, linteum, ut jam dictum est, significans.

7) כְּבָבֶב propr. *cubitum* ivit somnum capiendi causa, quo-
niam τῷ λόγῳ in sequente hemistichio respondet, hoc loco
est *mortuum jacere*, quæ significatio centies huic competit
verbo, ex. gr. *Jud. V: 27, II. Sam. VII: 12, Job. XIV: 12,*
Pj. LXXXVIII: 6, Ezech. XXXI: 13. Ridiculus igitur
heic est CHALD. verba יְמִין - - - תַּכְבֵּב explicans; *dor-
mierunt humi in vicis juvenes & senes, qui assueti erant
dormire in culcitris sericeis & in lectulis eburneis;* atque
de moriendo, non autem de dormiendo (ut est in vers.
Lat. *Alexandrini in Bibl. Polyglott. Londonenſſ.*) expli-
candum quoque est τῷ LXX ἐκοιμηθησαν, quo seniū
κοιμᾶν, non solum in Novo Test. v. c. *Math. XXVII:*
52, Joh. XI: 11, verum etiam apud puræ Græcitatis au-
tores, רְמִין apud Rabbinos, & *sopor aeternus* in Roman.
LUCRETIO III: 467 occurunt, unde etiam *sepulcrā* apud
veteres κοιμητήρια & coemeteria dicebantur. Cfr. J. F.
SCHLEUSNERI *Lex. in Nov. Test. in verbo κοιμᾶν.* De
cetero in multis hujus versiculi locis a textu Malorethi-
eo recedunt LXX. Primum enim abest γάλλ., & quam-
quam Aldin. & Complutens. Editt. (teste J. F. SCHLEU-
NERO in curis citt.) exhibent εἰς γῆν, id ex Hebraico
postea additum videtur; nam in ARABE quoque caret.
Deinde, loco נְפָלָה haben ἐπορευθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ,
& חֲרֵבָה cum רְנָתָה conjuncto atque vocabulis κοῖτος ἐν λαμβ.
interpositis, תַּכְבֵּב ἐμαυελγευσας interpretati sunt, quod
verbum apud Græcos *trucidare* forte significare potest,

v. 22. Si eut die condicto undequaque terrores con-
vocasti,
Et quo die iratus fuit Jehova, nemo effugit
aut elapsus est,
Quos in sinu gestavi & educavi, hostis peremit
omnes. 8)

quoniam *páxeigos*, pr. *pistor*, *coquus*, etiam de illo, qui
carnes dissecat, h. e. *lanio* dicitur. Conjecturis tantum
indulgere nolumus, ut quomodo legerint LXX enucleare
studeamus. Sanus enim videtur esse textus vulgaris, quod
aliorum veterum Interpretum testimonia & Codd. mscr.,
confirmant.

8) כִּיּוֹם מָרוֹר, pro diversa τέχνη significatione, *diem solennitatis*, aut *conventus*, Veteribus ad stipulantibus, reddi posunt. Sed *condictum diem*, cum J. A. DATHIO *I. c.*, posuimus, quia יְמֵן id jubere videtur.

מָרוֹר, a גַּר *peregrinatus, commoratus est*, Genes. XI: 10,
& *timuit*, Job. XLI: 26, *habitationem* I. *commorationem*
in terra aliena, Genes. XVII: 8, & *timorem*, Jerem. XX: 4, Ezech. XXI: 17, *significare, omnia Lexica satis do-*
cent. Cum autem J. F. SCHLEUSNERUS (in *curis critt.*
&c.) τῶν LXX παροιμιῶν approbat, haud scio, an a vero
aberret. Præfixum enim יְמֵן ante סְבִיבָה multum hoc loco
in significatione τέχνη definienda valet, & ita aspera
nobis videtur interpretatio verborum --- תְּקֻרָא ---
convocati migrationem, I. commorationem meam e circum-
jacentibus locis, ut sensum illius vix capere queamus,
cum ex altera parte vertentes, undequaque convocati ter-
rores meos, h. e. illos, qui *terrorem* mihi incurrunt, pul-
chre fluentem efficimus orationem. Sic etiam VULG. hæc

verba explicans, qui terrorerent me de circuitu convocasti, intellexit, & cum illo quod modo consentit SYR. suo **נִימָנִים** i. e. *inimicos meos*, scil. congregasti, hunc significatum aut ex eo, quod antiquissimis temporibus omnis periginus erat hostis, aut e terrore eliciens.

פְּלִיט וְשִׁיר, ad rem, de qua sermo est, adcommodate posita sunt hæc nomina; quia de illis, qui e communi quadam calamitate, v. c. e prælio elapsi sunt, dicuntur. Cfr. Genes. XIV: 13, Num. XXI: 35.

רַבָּה propr. *multum, numerosum facere*, quemadmodum **רֹצֶם** & **דָּל**, quoque *educandi vi pollere*, certissimo argumento est Ezech. XIX: 2, ubi de leæna catulos suos alente adhibetur. Apte igitur VULG. h. l. habet *enutriivi*, atque ex hac hujus verbi significatione **τρῆπται**, quod ei in hoc eodem membro respondet, *educandi vim adjectit*, nisi forsitan potius e jam antea laudata *in finu gestandi* potestate idem desumserit. Quicquid sit, vix tamen cum W. GESENIO (in Lex. cit.) Chald. verbum **תַּסְכֵּס** percussit, quo *educandi* significationem in eodem Hebraico excuscpemus, conferendum est; quoniam illa nullo Hebraicæ linguae usu confirmatur, nec hanc agnoscit ipsa Chald. dialectus.

מְלָא — **רַבָּה** mire pervertunt ac confundunt LXX. **ως ἐπενεγάρησα νοι ἐπλήθυνα εχθρές με πάντας** reddentes. Primum enim **מְלָא** pro **רַבָּה** legerunt, & non ab originaria *palma*, in nomine regnante notione, *ἐπενεγάρειν*, b. e. *manibus prehendere, firmare, explicare*; & deinde **מְלָא** loco **מְלָא** substituerunt. Quoniam autem omnino absconum est, *ἐπενεγάρησα* & *ἐπλήθυνα* ad Judam referre — quod tamen, quamdiu hæc verba in Ima perf. leguntur,

vix aliter fieri potest — ex ARABE, in *Polygl. Londinenſj.*
 habente، وَكَثِيرٌ مُسْتَكْثِرٌ i. e. sustinuisti &
multiplicasti, scil. hostes meos, *Alexandrinos* corrigere
 vult J. F. SCHLEUSNERUS l. c. At deme puncta & ver-
 ſionem Latinam *Polygl. Londinenſj.* & repone كَثِيرٌ
 وَكَثِيرٌ, mox habebis *sustinui* & *multiplicavi*, idem
 ipſum, quod LXX exhibent. Quae lectio cum in THEO-
 DORET. & Cod. Norimb. quoque exſtat — ſcribunt enim
 εξετρέψα ηντι ἐπεκράτησε ηντι ἐπλήθυνε — quamquam
 textui Hebræo repugnat, vereor tamen, ne Schleusne-
 riana ratio admitti nequeat.
